

## CENTENARUL UNIRII ÎN CĂRȚILE EDITURII ȘTIINȚA

Anul 2018 la Editura Știința a decurs sub genericul Centenarul Marii Uniri de la 1918. Cu această ocazie, a fost elaborat din timp și demarat, acum câțiva ani, un Program editorial, dedicat evenimentului.

În acest context, Programul editorial dedicat Centenarului e doar o confirmare firească a activităților noastre dintotdeauna. Și, bineînțeles, aceste activități de promovare a idealului unității naționale nu se încheie odată cu sărbătorirea Centenarului. Dimpotrivă, cărțile care valorifică patrimoniul istoric și cultural românesc rămân prioritare, după cum și colaborarea cu autorii, editorii și cititorii din România, Republica Moldova și alte teritorii locuite de români este tot mai intensă.

Într-un anumit sens, tema aceasta persistă începând cu primele volume ale colecțiilor „Pagini despre Basarabia” și „Moștenire” (dar și în alte titluri). Începând cu 1991–1992, Editura Știința a fost un liant al unității de neam, tipărind cărți penru tot arealul limbii române.

Până în prezent au fost editate o serie întreagă de lucrări consacrate acestui mare eveniment istoric, o întreagă BIBLIOTECĂ a CENTENARULUI UNIRII.

**Programul editorial**, propriu-zis, dedicat Centenarului MARI UNIRI, a debutat în 2016, odată cu editarea – în sfârșit! – după 100 de ani, a primului volum a *Documentelor fundamentale ale Sfatului Țării*, și anume, a *Proceselor-verbale ale ședințelor în plen Sfatului Țării*. În acest volum sunt reflectate principalele mărturii documentare despre activitatea primului Parlament al Basarabiei, despre ce a fost Sfatul Țării ca fenomen istoric și ce rol i-a fost hărăzit în angrenajul complicat al evenimentelor în care a fost antrenată Basarabia în anii 1917–1918.



În anul editorial 2018 a văzut lumina tiparului volumul 2 al *Documentelor Sfatului Țării: Procesele-verbale ale ședințelor Comisiei Agrare*, comisie care a elaborat legislația agrară, discutată și votată de *Sfatul Țării*. Documentele incluse în volum confirmă faptul că legea agrară adoptată la 11 Martie 1920 de Parlamentul României nu este altceva decât varianta modificată a legii agrare, votate la Chișinău de *Sfatul Țării* la 27 noiembrie 1918. E un act legislativ care dă întreaga măsură a capacității creatoare a celei mai importante instituții politice și legislative a Basarabiei.

Ambele volume de *Documente ale Sfatului Țării* sunt îngrijite de Ion ȚURCANU, care este autorul Studiilor introductive, al notelor și comentariilor.

Tema Unirii este prezentă și în ultimele apariții editate în colecția „Pagini despre Basarabia”, dintre care menționăm:



- Nicolae IORGA. *Neamul românesc în Basarabia* (Ediție de Iordan DATCU, anul apariției 2015). Ediția reunește o parte din scrierile marelui istoric cu referință la acest subiect, elaborate în timp de aproape o jumătate de secol (1905–1940): însemnările de călătorie *Neamul românesc în Basarabia* (1905), solidul studiu *Basarabia noastră. Scrisă la 100 de ani de la răpirea ei de către ruși* (1912), pagini selectiv din volumele *Oameni cari au fost*, cu referință la scriitorii și cărturarii basarabeni C. Stamatî, B.P. Hasdeu, Zamfir Arbore, A. Mateevici, S. Murafa, Pavel Gore, Leon Donici ș.a., o selecție din articolele publicate în ziarul politic de orientare națională și de atitudine democratică *Neamul românesc*.
- 
- Gheorghe BEZVICONI. *Profiluri Basarabene* (editie în 2 volume, anul apariției 2017). Ediția valorifică cele mai importante scrieri ale lui Gheorghe Bezviconi (1910–1966), membru fondator al Societății Scriitorilor Basarabeni, editor al revistei „Din trecutul nostru” (Chișinău, 1933–1939), angajat în 1938 la Institutul pentru Studiul Istoriei Universale, condus de N. Iorga.  
 Volumele încorporează informații adunate cu tenacitate și migală, autorul năzuind să întocmească „o istorie adevărată a acestui pământ”. Din evocările sale se desprind „chipuri” de înaintași basarabeni, „figuri” din Iașii de odinioară, „aspecte”, peste care s-a așternut uitarea, din Chișinăul de altădată. Medalioanele de scriitori (C. Stamatî-Ciurea, Al. Donici, Ion Sârbu, Costache Negruzzi, Dimitrie Moruzi, Constantin Stere, Leon Donici ș.a.) alcătuiesc un adevărat compendiu de literatură din spațiul basarabean.  
 Volumul 1 cuprinde texte din cărțile lui Gh. Bezviconi: *Costache Stamatî. Familia și contemporanii săi* (1942), *Pușkin în exil* (1947), *Manuc Bei* (1938) și culegerea de articole *Din alte vremi* (1940). Volumul 2 include culegerea de articole *Profiluri de ieri și de azi* (1943), trei texte din periodice: *Românismul frunțașilor Moldovei dintre Prut și Nistru sub stăpânire străină* (1941), *Dintr-un sfert de veac de scris moldovenesc și Din Jurnalul lui M.C. Zozulin* (1884–1891, text tradus din rusește și comentat de Gh. Bezviconi). Ediția este îngrijită de Mihai PAPUC, având studiul de Florin FAIFER.
- Ștefan CIOBANU. *Basarabia: Populația. Istoria. Cultura* [anul apariției 2018]. Studiul monografic a fost scris în franceză, o limbă de circulație internațională, și publicat în 1941 în colecția „Studii și cercetări” a Academiei Române. Tradus abia în 1992 a fost tipărit într-o primă ediție românească la Î.E.P. Știința în același an. Ediția de față preia textul tipărit acum 25 de ani.  
 Elaborată de un om de știință în baza documentelor românești, dar și a unei bogate bibliografii rusești dedicate Basarabiei, cartea oferă cititorului o istorie condensată a acestei provincii, punând în balanță adevărul istoric și abuzul politic comis la 28 iunie 1940.  
 Ediția este îngrijită de Cornel I. SCAFEȘ. Traducerea din limba franceză aparține Alexandrinei GRIGORESCU.
- Paul MIHAIL. *Reconstituiri. Jurnal. Corispondență* (anul apariției 2018). Volumul reprezintă o selecție de texte din moștenirea pe care ne-a lăsat-o teologul și cărturarul Paul Mihail, originar din Basarabia, născut în satul Cornova, Orhei (1905–1994). În cele trei secțiuni distincte, *Reconstituiri*, *Jurnal* și *Corispondență*, cartea cuprinde o serie de texte autobiografice, șapte profiluri inedite ale unor preoți de țară, cunoscuți de autor în deplina lor activitate, un jurnal al cărturarului din anii celui de-al Doilea Război Mondial, care reflectă realitățile basarabene din

acești ani, și o selecție din corespondența preotului Paul Mihail cu consătenii săi de la Cornova, Orhei, între anii 1957 și 1994.

Ediție de Zamfira MINAIL și Mihai PAPUC. Prefață de acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU.

- *Basarabia în presa anului 1918. Interviuri și anchete.* Ediție de Victor DURNEA (anul apariției 2018). Volumul reunește aproape 60 de texte (interviuri, anchete, scrisori ș.a.), circumscrise unei tematici comune: realitatea politică, socială și culturală din Basarabia anului 1918. Publicate în presa românească din acest an, textele se axează „pe chestiuni basarabene”, formulate și discutate de chiar fruntașii vieții politice dintre Prut și Nistru.
- *Basarabia în Parlamentul Marghiloman.* Ediție de Victor DURNEA. Prefața de Ion ȚURCANU (anul apariției 2018). Ediția reproduce stenogramele dezbaterilor parlamentare din vara anului 1918 din așa-numitul „parlament Marghiloman”, oferindu-ne o sumă de informații de indiscutabilă valoare istorică, care contribuie mult la clarificarea unor momente importante, mai puțin cunoscute din istoria unirii Basarabiei cu regatul român: conjunctura politică și militară în care s-a produs fenomenul, principalii factori care au contribuit la pregătirea și realizarea lui, relația dintre puterea politică și voința populară în acest proces, paternitatea textului Declarației Sfatului Țării din 27 martie 1918 ș.a.

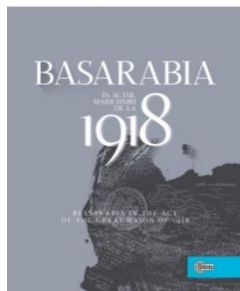
În Colecția de valorificare a patrimoniului literar „Moștenire” au fost publicate operele a 2 personalități marcante ale procesului Unirii Basarabiei cu Romania, și anume:



- Ion BUZDUGAN. *Scrieri.* Ediție în 2 volume, îngrijite de Mihai și Teodor PAPUC, studiu introductiv: Eugen LUNGU (anul apariției 2014). Ediția cuprinde opera unuia dintre cei mai importanți scriitori din Basarabia interbelică, fost secretar al Sfatului Țării, personalitate publică de prim-rang în perioada făuririi Unirii. Cele două volume pun în circulație opera poetului, folcloristului, publicistului și traducătorului Ion Buzdugan (1887–1967). Volumul 1 cuprinde poezia originală, paginile de publicistică, corespondența cu diverse personalități ale vieții literare. Volumul 2 reflectă activitatea de folclorist și traducător a poetului.
- D. IOV. *Scrieri.* Ediție în 2 volume, îngrijite de Mihai și Teodor PAPUC, studiu introductiv: Eugen LUNGU (anul apariției 2017). Ediția cuprinde opera basarabeianului prin adopție, care în 1918 ajunge cu unitatea militară în Basarabia, la Soroca, unde rămâne până în 1940. A fost inspector general al Artelor din Basarabia, prefect, deputat și senator de Soroca.  
Volumele pun în circulație opera literară a lui D[imitrie] Iov (1888–1959), poet, prozator, memorialist, publicist, om de cultură. Ele cuprind poeziile din volumul „Covor basarabeian” (1943), versurile publicate în periodice sub titlul generic *Carte poștală*, o serie de poezii inedite din perioada 1944–1956; proza din culegerile „În lunca Troțușului”(1923), „Amintiri și lacrimi” (1932) și „Duduia Adela” (fără an); notele de călătorie din volumele „Priveliști basarabene” (1941) și „Gospodarul din Orhei” (1942); publicistica din periodicele timpului; paginile de

memorii din volumul „Răboj de amintiri” (1948), corespondența scriitorului cu diferite personalități.

- O încununare a acestui *Program editorial* a fost editarea la sfârșitul anului 2017 a *Albumului* „Basarabia în actul Marii Uniri de la 1918” și lansarea lui la 24 ianuarie 2018, în ziua aniversării a 159 de ani de la Mica Unire, la *Muzeul Unirii* din Iași, în incinta fostei reședințe a domnitorului ALEXANDRU IOAN CUZA, făuritorul Micii Uniri, și reședința regelui FERDINAND, *Întregitorul Țării*, sub sceptrul căruia a fost realizată Marea Unire.



Albumul este o ediție științifică bilingvă (română și engleză), bine documentată și structurată, dar și o carte ca obiect de artă, cu un design pe potrivă evenimentului. Este filmul unui an și jumătate, în imagini și documente ale timpului, de la revoluția rusă din februarie 1917 și crearea Sfatului Țării până la Unirea necondiționată, urmată de eforturile pentru recunoașterea Unirii de către puterile occidentale. Albumul este alcătuit și structurat de Ion Țurcanu și Mihai Papuc.

În anul editorial 2019 vom continua tematica Unirii prin editarea în colecția „Pagini despre Basarabia” a următoarelor lucrări:

- Ion Pelivan. *Correspondență. Memorii*. Ediție de Gheorghe NEGRU, Ion NEGREI și Ion CONSTANTIN.

Viața și activitatea lui Ion Pelivan, mare luptător pentru drepturile românilor basarabeni, eminent om politic, animator al vieții culturale și naționale în spațiul dintre Prut și Nistru, unul dintre fondatorii Sfatului Țării, rămâne a fi aproape necunoscută publicului cititor de azi. Bogata sa moștenire mai rămâne în cea mai mare parte nevalorificată.

Ediția cuprinde schița unei lucrări memorialistice intitulată „Deșteptarea națională”, pe care urma să o scrie; amintirile notate în grabă de către Maria Pelivan, soția sa; corespondența de la Paris dintre anii 1919–1920 cu prietenii și confracții de luptă din Basarabia: Ion Inculeț, Daniel Ciugureanu, Pan Halippa, Ștefan Ciobanu, el fiind desemnat șeful delegației Basarabiei la Conferința de Pace de la Paris (1919–1920); corespondența cu membrii „pământeniei” basarabene, create de el (împreună cu Alexandru Oatul) la Universitatea din Dorpat, cu diverse personalități din Basarabia și România.

- Petru CAZACU. *Moldova dintre Prut și Nistru. 1918–1928. Zece ani după Unire*. Ediție de Anatol PETRESCO.

Petru Cazacu (1873, Chișinău – 1956, București) a fost doctor în medicină, istoric, publicist și om politic român originar din Basarabia. În aprilie 1918 a fost cooptat în Sfatul Țării. Între 1931 și 1933 a fost deputat de Bălți în Parlamentul României.

Autor a peste 15 titluri de carte. Printre acestea, câteva sunt consacrate problemelor Basarabiei. Prima este „Moldova dintre Prut și Nistru, 1812–1918”, apărută la Iași (probabil în 1924) și reeditată de Editura Știința în anul 1992. Cea de-a doua, reluată în acest volum, „Zece ani de la Unire: Moldova dintre Prut și Nistru. 1918–1928”, a apărut la București în 1928.

- Romulus CIOFLEC. *Pe urmele Basarabiei*. Ediție de Luminița CORNEA.

Romulus Cioflec (1882–1955) a fost jurnalist și scriitor român. S-a născut în Araci, județul Covasna. A fost profesor la liceele „Mihai Eminescu” din Chișinău, „C. Diaconovici Loga” din Timișoara și „Gheorghe Lazăr” din București.

Volumul cuprinde: textul lucrării lui Romulus Cioflec *Pe urmele Basarabiei. Note și impresii din revoluția rusească* (București, Institutul de Editură și Arte Grafice „Cultura românească”, 1928); un text inedit, referitor la Basarabia, intitulat *Căutând îndărăt și căutând înainte*, scris de Romulus Cioflec în anul 1942 (descoperit de curând în arhiva CC al PCR de la Arhivele Naționale Istorice Centrale, București); scrisorile lui Romulus Cioflec către Garabet Ibrăileanu, trimise din Chișinău între anii 1916 și 1922; articolul lui Romulus Cioflec *Lucrul învățătorilor în afară de școală*, publicat în 1918 în revista „Școala moldovenească” ș.a.